

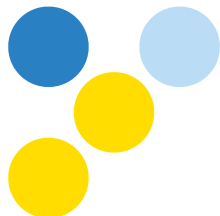

stálá konference asociací ve vzdělávání

Stanovisko SKAV k Stručnému výtahu Hlavních směrů revize RVP ZV vydaného 16. 6. 2022

(červenec 2022)

SKAV oceňuje, že se expertnímu panelu podařilo vytvořit stručný, přehledný a dobře čitelný dokument, který vystihuje to podstatné a ve kterém jsou zohledněna mnohá z doporučení SKAV.

Struktura Stanoviska SKAV následuje strukturu manažerského shrnutí HS RVP, tak jak je uvedeno v původním materiálu <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/549-hlavni-smery-revize-rvp-zv.pdf>. Uvádíme jednak ocenění a jednak podněty pro doplnění do plné verze dokumentu HS RVP, která má být předložena do konce července 2022.

Proč je změna potřeba?

Ocenění: Oceňujeme, že tato tematická část se v hlavních směrech objevuje. „Příběh revize“ považujeme pro celou komunikaci smyslu reformy klíčový.

Podněty pro úpravu: Akcent pouze na budoucnost je nedostatečný. Jde nám i o školu, která reaguje na svět dneška, kdy některé celospolečenské výzvy jsou aktuální již teď. Kromě toho rozhodně nesouhlasíme s tvrzením, že svět zítřka je „svět, o kterém dnes nic nevíme“. Naopak, minimálně o části budoucnosti toho víme poměrně mnoho, a navíc existují i plány, jakou budoucnost chceme vytvářet (např. Cíle udržitelného rozvoje OSN či Zelená dohoda pro Evropu EU). Navíc v textu postrádáme zásadní východisko, že je třeba podporovat právě přístup, jak být aktivním spoluvůrcem dobré budoucnosti.

Pro koho a jak je změna připravována?

Ocenění: Oceňujeme, že RVP je pojímáno jako nástroj pro společné plánování.

Jaké konkrétní změny se chystají?

Ocenění: Oceňujeme celkové směřování reformy a podporu kontinuity. Stejně tak vítáme, že je cílem přímo propojit kompetence s očekávanými výstupy.

Podněty pro úpravu: Stále se obáváme, že kompetence budou (jako doposud) naplňovány především formálně, a tedy je třeba věnovat maximální pozornost tomu, aby propojení kompetencí s gramotnostmi, očekávanými výstupy a průřezovými tématy bylo naprosto těsné, logické a jasné.

Pojetí klíčových kompetencí

Ocenění: Správně je podle nás použito množné číslo (tedy např. „kompetence občanské“ či „přidány budou kompetence kulturní“) vystihující, že názvy nejsou konečným výčtem osmi kompetencí, ale jen organizačním uspořádáním do (vzájemně se doplňujících) oblastí, které budou dále ještě podrobněji rozpracovány. Oceňujeme zařazení aktuálních oblastí, jako je např. podnikavost, wellbeing a udržitelnost. Též oceňujeme plánované úsilí aktualizovat obsah jednotlivých kompetencí a jejich rozpracování do jednotlivých složek (vývojových kontinuí).

Podněty pro úpravu: Považujeme za důležité jmenovitě zdůraznit, že nastíněný kompetenční rámec popisuje organizační rozdělení klíčových kompetencí do osmi oblastí, ale že nejde o konečný výčet jednotlivých kompetencí a že důležité bude dopracování kompetenčního rámce na úroveň jednotlivých klíčových kompetencí (typu „kritické myšlení“, „systémové myšlení“, „tvořivost“, „budoucnostní myšlení“, „oceňování udržitelnosti“, „iniciativa“, „komunikace“ apod.) – obdobně jako je to v aktuálně zpracovaných kompetenčních rámcích např. na úrovni EU (GreenComp, DigiComp, EntreComp, LifeComp – viz níže). Bude třeba věnovat velkou péči důslednému a systematickému propsání všech klíčových kompetencí a jejich složek napříč jednotlivými oblastmi, např. složka wellbeing nesouvisí pouze s oblastí kompetencí sociálních a personálních či podnikavost nepatří pouze do oblasti kompetencí pracovních.

Nabízíme zvážení poměrně rigidního označení názvů oblastí kompetencí. Vzhledem k tomu, že tyto oblasti kompetencí budou naplněny novým obsahem, je zde příležitost je i aktualizovaně pojmenovat.

V tomto ohledu se nám jeví svou strukturou jako inspirativní rozpracování kompetencí na úrovni EU např. kompetencí pro udržitelnost <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040> či kompetencí pro podnikavost: https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2019/10/EntreComp_The-Entrepreneurship-Competence-Framework.pdf či rozpracování dalších (DigiComp, LifeComp). Právě využití popisu evropských klíčových kompetencí umožňuje použít též pro ně na vrcholné vědecké úrovni vyvinuté standardy.

K popisu kompetencí je užitečné používat činnostní slovesa.

V souladu s aktuálním přístupem doporučujeme v Hlavních směrech použít označení vzdělávání/kompetence udržitelnost, nikoli vzdělávání pro udržitelný rozvoj.

Gramotnosti

Podněty pro úpravu: Podněty pro úpravu: Je naprosto klíčové jasně vysvětlit vztah mezi gramotnostmi, kompetencemi a výstupy. Navrhujeme dále gramotnosti rozepisovat především v rámci vzdělávacích oblastí a nikoli jednotlivých vzdělávacích oborů, tak abychom podpořili integrované pojetí výuky.

Modernizace vzdělávacího obsahu

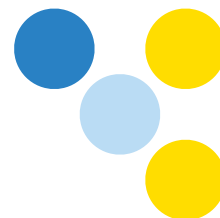
Ocenění: Souzníme s cílem, že očekávané výstupy jsou propojeny s klíčovými kompetencemi a tím reagujeme na aktuální jevy ve světě a společnosti. Dále oceňujeme, že revize stále hájí postoj, že v rámci vzdělávacího obsahu budou i nadále závazné očekávané výstupy a učivo zůstává nepovinné.

Podněty pro úpravu: Potřeba redukce vzdělávacího obsahu nenasedá na potřebu redukovat obsah přímo v RVP, protože stávající rozsáhlou šíří vzdělávacího obsahu způsobují především samy školy a učební materiály. Dále bychom chtěli zdůraznit, že v kurikulu by nemělo vzdělávacího obsahu být ani tak méně, ale především by měl být jiný a jinak uspořádaný. U mnoha vědních oblastí se zásadně proměnily jejich obsahy, paradigmaty a především hodnoty, které by mělo nové kurikulum respektovat. A vzhledem k tomu, že: *tím bude vzdělávání reagovat na jevy ve světě a společnosti, jako např. digitalizace, klimatická změna nebo nárůst populismu a autoritářství, zaměří se na udržitelnost, wellbeing žáků nebo kariérové dovednosti a podnikavost*, musí být vzdělávací obsah z podstaty věci interdisciplinární. Tento přístup je třeba podpořit i v samotné konstrukci kurikula. Navíc obsah je jen prostředkem kompetenčně orientovaného vzdělávání, nikoli cílem.

Rozdělení vzdělávacího obsahu na jádrový a rozvíjející

Ocenění: Oceňujeme, že směřování modernizace, redukce i rozdělení vzdělávacího obsahu má být v průběhu procesu předloženo k veřejné diskuzi.

Podněty pro úpravu: Stále považujeme rozdělení vzdělávacího obsahu na jádrový a rozvíjející za velmi nevyhovující. Obáváme se, že „dvourychlostní“ vzdělávací obsah přinese nezamýšlené negativní externality při aplikaci do praxe, které v důsledku půjdou proti cíli Strategie 2030 snižovat nerovnosti. Pokud je zásadním argumentem pro rozdělení vzdělávacího obsahu právě diferenciací výuky, tak se nám bohužel stále nepodařilo dohledat i jediný zahraniční příklad, kde výuku úspěšně diferencují a zároveň je přítomno dělení obsahu na jádrový a rozvíjející, natož aby šlo o dobrý příklad snižování nerovností hodný následování. V tomto ohledu vidíme jako funkční především jiné nástroje podpory diferenciací výuky. Rizika rozdělení vzdělávacího obsahu proto podle názoru SKAV převažují nad potenciálními přínosy. Nutnou podmínkou existence tohoto možného rozdělení je záruka, že jádrové nebude vnímáno jako povinné a rozvíjející jako nepovinné, se všemi důsledky z toho vyplývajícími.

Uzlové body

Ocenění: Předložené pojetí *autoevaluace školy* (první část) považujeme za funkční, především oceňujeme volnost pro školy, aby si autoevaluaci časově rozložily v souladu se svým pedagogickým přístupem (např. fungování v trojročích).

Podněty pro úpravu: Přítomnost uzlových bodů pro testové *ověřování funkčnosti systému* v 5. a 9. ročníku systému nadále považujeme za výrazně problematickou, protože nemáme odpověď na zásadní otázky: Co chceme testovat, jak chceme testovat a co uděláme s výsledky. Se všemi třemi aspekty jsou dosavadně výrazně negativní zkušenosti s devastujícími dopady na systém. Dále pro případné testování musí být jasně a veřejně definováno, co a proč ověřují, a důsledně zaručena citlivost k žákům, následovaná funkční a efektivní podporou škole v jejím konkrétním kontextu. Předmětem testování by neměly být pouze gramotnosti, ale i testovatelné oblasti kompetencí s důsledně zváženými kritérii a indikátory. Musíme pečlivě dbát na to, aby přítomnost uzlových bodů nevytvářela v systému další problémy, které by byly v rozporu se strategickými cíli Strategie 2030.

Považujeme všechny časově pevně ukotvené uzlové body za odporující kompetenčnímu pojetí, protože každé dítě se vyvíjí v čase jinak a kompetence nabývá v rámci kompetenčních kontinuí diferencovaně. Pokud potřebujeme uzlové body, ať jsou pojaty jako vývojové kontinuum (např. „výstupu může být dosaženo na konci 4. ročníku, ale – explicitně uvedeno – u někoho dříve, u někoho později“), a ne jako závazné časové momenty, do kterých si žáci musejí osvojit všechny předepsané výstupy.

Průřezová témata

Ocenění: Jak SKAV konstatoval už ve svém předchozím stanovisku, souhlasíme s navrhaným rámcovým pojetím průřezových témat, vítáme jejich zaměření na wellbeing, občanství a udržitelnost.

Podněty pro úpravu: Postrádáme jasně deklarovanou informaci, že průřezová témata by měla být běžnou součástí každodenní výuky a měla by pomoci vyrovnávat to, že škola je dosud běžně organizována v oborech a oblastech a právě průřezová témata nabízejí propojování a podporu mezioborových vztahů a vytvářejí prostor pro spolupráci pedagogů. Není nám jasné, proč se explicitně zdůrazňuje, že průřezová témata budou stanovena prostřednictvím očekávaných výstupů, které *budou zejména zkušenostní. Budou obsahovat to, co žák zažije, vyzkouší. Měla by být méně obsahová a naplňovat dovednostní i postojovou složku klíčových kompetencí.* Jsme přesvědčeni, že zkušenostní výstupy, důraz na dovednosti a postoje by měly být základem celého kurikula a nikoli pouze průřezových témat, a naopak i průřezová témata mají své věcné obsahy.

Rámcový učební plán

Podněty pro úpravu: Jsme přesvědčeni, že nelze aplikovat nové a propojené obsahy v přesně stanovených starých hranicích. Nepodporujeme deklarované zachování oblastí a oborů. Pro podporu změny metod a forem výuky považujeme za užitečné zachovat pouze vzdělávací oblasti a tím podporovat preferované integrované propojování mezi vzdělávací obory.

Je zarážející, že ačkoli v předchozí části dokumentu se uvádí, že přítomnost jádrového a rozvíjejícího vzdělávací obsahu ještě není rozhodnuta, v této části se s tímto rozdělením počítá. (... *minimální počet hodin v učebním plánu bude stanoven pro jádrový vzdělávací obsah jednotlivých oblastí*). Učební plán na úrovni RVP mají definovat očekávané vzdělávací výstupy, nikoli hodinové dotace. Pokud bude RVP nastavovat minima časových dotací, ať jsou stanovena jako nepodkročitelné minimum, ať se týkají jen 3–4 společných skupin vzdělávacích oblastí a ideálně ať jsou bez časového členění na stupně. Pak bude možné nechat školám volbu rozhodnout na úrovni ŠVP, do jakých předmětů výstupy rozdělí a jaké časové dotace jim přidělí. Vodítkem ať je učební plán v modelovém ŠVP. Učební plán bez časových dotací podpoří zásadní principy sebeřízeného učení a individualizace vzdělávání.

Stručný výtah neobsahuje zmínku o možnosti tzv. opt-out, ačkoli jde o poměrně významnou změnu, kterou představená první verze HS RVP přináší. Tuto možnost důrazně doporučujeme zachovat.

Kdy změna proběhne?

Ocenění: Oceňujeme, že je jasně uvedeno, pro jaký horizont jsou HS RVP platné.

Podněty pro úpravu: Je zřejmé, že komunikaci reformy nelze nechat pouze na NPI. Potřebujeme jasně deklarovanou podporu MŠMT, které s NPI na realizaci a komunikaci reformy má spolupracovat. Aktivní role MŠMT je naprosto klíčová i pro propsání změny kurikula do celého dalšího systému vzdělávání (př. inspekční činnost ČŠI, přijímací zkoušky, maturity, pregraduální příprava pedagogických pracovníků atd.)

Jak bude změna podpořena?

Ocenění: Kapitola rámcově popisuje, kde všude je nutná podpora. Na této obecné úrovni jsou problémy správně pojmenovány a potřeba jejich podpory je na místě.

Podněty pro úpravu: Je nezbytné, aby plná verze HS RVP takto obecně deklarovanou podporu více rozpracovala, aby bylo jasné, že nejde o obecné proklamace, ale opravdu o promyšlenou, řízenou, systémovou podporu se správným načasováním a adekvátním rozsahem.

Jako klíčovou vnímáme potřebu jasné deklarace zapojení expertního panelu pro udržení kontinuity reformy. Dále vidíme absenci jasné podpory stávajícím učitelům v implementaci změny. Směrem k modelovým „ŠVP považujeme za inspirativní slovenskou možnost tří úrovní aktivního zapojení škol do tvorby vlastního ŠVP (kdy na výběr bude např. pracovat s celým modelovým ŠVP, kde si škola upraví pouze drobné části, či vybrat si z nabídnutých modulů a sestavit si z nich ŠVP sami, nebo si ŠVP napsat celé sami.)

Tento dokument je výsledkem dlouhodobé expertní práce členských organizací SKAV, reprezentujícího tři desítky organizací působících ve vzdělávání, které nad předkládanými doporučeními vyjádřily shodu. Žádáme relevantní aktéry na MŠMT a NPI, kteří mají přípravu revize RVP v gesci, aby tato doporučení pečlivě zvážili a zahrnuli je do výsledných materiálů. SKAV nabízí Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Národnímu pedagogickému institutu svoji podporu a spolupráci a je připraven se zapojit do přípravy revize RVP. Toto stanovisko navazuje na předchozí stanovisko SKAV k debatám MŠMT v rámci přípravy Hlavních směrů RVP. https://skav.cz/wp-content/uploads/2022/02/SKAV_RevizeRVP_podle-SKAV_2022_A4.pdf a https://skav.cz/wp-content/uploads/2022/04/SKAV_stanovisko_RevizeRVP_duben_2022_A4_03_FINAL.pdf

stálá konference asociací ve vzdělávání

Kontakty:

Tomáš Kuba

vedoucí pracovní skupiny SKAV k reformě RVP

tel. 605 292 950

tomas.kuba@skav.cz

Tamara Kováčová

manažerka advokačních aktivit SKAV

tel. 603 942 437

tamara.kovacova@skav.cz

www.skav.cz